

Jana Maasik

Illustreerinud Joonas Sildre

 TÄNAPÄEV

Illustreerinud Joonas Sildre
Toimetanud Madli Lippur
Kujundanud Villu Koskaru

Raamatu väljaandmist on toetanud Eesti Kultuurkapital.

Tekst © Jana Maasik ja Tänapäev, 2019
Pildid © Joonas Sildre, 2019

ISBN 978-9949-85-533-9
www.tnp.ee

Trükitud OÜ Greif trükikojas

Sisukord

2059	7
1. Varjuteater	16
2. Rändkino	26
3. Öine vahtkond ja ülekuulamine	37
4. Kadunud posijamoor	48
5. Kirimõistatus puudevate sõnadega	61
6. Hallis kuues selg	72
7. Nõupidamine	81
8. Katsetused	87
2059	96
9. Poevargus	105
10. Taaskohtumine	117
2059	127
11. Pööre	130
12. Peitus	142
13. Hüljatud Hütt ja Poomispuu	155
14. Koostöö	170
15. Kui kõik pole veel lõppenud	182
2059	188
Ruunide selgitused	192

2059

Kaamera käitus imelikult. Valgeid silmakoopaid Andrilt pööramata liikus see üles temast paremale ning kadus äkki ära. Poiss uuris hoolega taevalaotust, mingit võbelemist polnud enam võimalik tabada. Päike ka pimestas. Või liikus kaamera liiga kaugemale? Mitte kunagi polnud neist rahu, alati vahtis mõni kuskil. Ta kamuflaažkit oli koju jäänud. Ta ei arvanud, et seda võiks isa ehitusplatsil vaja minna. Viga. Ta tõusis näiliselt hooletult püsti, heitis veel viimase jälestust täis pilgu skeletile. See „asi” oli vastu pannud. Ta oli pidanud järsult tõmbama. Tõmbe tulemusel olid skeleti sõrmelülid järele andnud ja siledad, osaliselt kõduga kaetud tillukesed luud pudenesid laiali, mõned veeresid kallakust alla. Ta oli olnud kummargil luukere kohal. Esialgu polnud ta isegi taibanud, et see on skelett. Mõtles, et need on mõned heledamad puuroikad, aga siiski liiga korrapärased. Anatoomia punktid oli ta alles paar kuud tagasi ära teinud. Inimese keha, selle ehitus, luud, lihased, rasvkude, nahk ... Niisiis oli ta esialgu arvatavat roigast tanksaapaga nüginud. Ilmselt just siis kaamera läheneski. Ta polnud märganud. Ta oli juba mulla ja liiva kraapimisega ametis. Tegelikult polnud palju vaja, vundamendikraav läks luudest täpselt mööda.

„Üksik skelett.” Kui väga ebatavaline. Vana surnuaed oli umbes kahe kilomeetri kaugusel. See oli LMK* all, seal võis ainult ühel kitsal niidetud mururibal jalutada, ülejäänut valvas ööpäev läbi teabetalituse kaamera.

Andri ühtlustas hingamist, täpselt nii, nagu erutus seisundi mahasurumiseks emotsiooniõppe õpimapis soovitati. Hea, et ta vähemalt polnud karjatanud, aga ta värises. Emotsiooniõppe oli ta õppekava kõige nõrgem aine üldse. Kümnest kaks. Ta pigistas peopesas tuhmunud metallist, ilmselt hõbedast eset ja hakkas ehitusplatsist eemalduma. Juba kostuski linde peletav inimkõrvale vaevukuuldav sireen. Läbi õhu lendas lame erkkollane õhusõiduk ja maandus hääletult ta selja taga. Väljusid viis bioplastikust kombinesoonides inimest ja suundusid skeleti poole. Kuues astus tasakaalukalt, mõõdetud sammudega Andri suunas. „Üks hetk, palun,” kuulis Andri ja seisatas. Hõljukkaamera võttis paari meetri kõrgusel koha sisse ja keeras end nii, et parempoolse stabilisaatori embleem tuli nähtavale. TTER. Teabetalituse erirühm.

„Te leidsite kahtlase eseme,” ütles sügav rahulik hääl.

„Skeleti,” vastas poiss.

„Midagi veel?”

„Ei.”

„Teie nimi?”

„Andri Kuul.”

„Hm.” Mees kummardus kergelt ning pingutas põse- ja suulihaseid. „Vabandust.” Kuuli nimi mõjus alati, Andri teadis ja arvestas sellega. „Tähendab, noorhärja isa korraldab siin kaevetöid?”

„Uusarendus. Kuuskümmend eramut,” vastas Andri mehele

* Loodus- ja muinsuskaitse

silma vaadates. Nimi oli küll mõjunud, kuid mees kahtlustas teda sellele vaatamata. Seda oli näha ta langetatud lõuast ja kulmude alt ülespoole piidlevatest väikestest silmadest.

„Kas ma võin minna?”

„Miks te skeleti välja kaevasite?”

„Ma päriselt ei kaevanud. Pidasin õlavarreluud huvitava kujuga puuroikaks.”

„Kas te tõesti ei võtnud sealt midagi?”

Nüüd oli Andri kindel, et mees oli näinud teda seda metallist eset võtmas. Ta tõstis häält: „Ei! Miks te küsite? Mida sealt üldse võtta oleks pidanud olema? Mingisugused kõdunevad luud.”

Mees kummardas jälle ja taganes paar sammu. „Kaunist päeva.”

„See on viimane kord, kui ma ilma kamukitita välja tulen,” mõtles Andri. Ta oli vihane eelkõige enese peale ja suundus otsejoores kodu poole. Hõljukkaamera järgnes. Eputavalt ja avalikult. Ta oli ametniku peale häält tõstnud, nüüd tuli tükk aega selle jäli-tajaga leppida.

Jõekallastele ehitatud tammidest nirises vesi läbi, moodustades suuri lodumaa alasid, kust jõukad inimesed eemale hoidsid ja kuhu nende tarbeks maju ei ehitanud. Aga see arendus polnud jõukatele. See oli keskklassile. Klassile, kes kadestab neid, kes elavad hästi, nagu näiteks Andri pere, ja tunneb siirast rõõmu selle üle, et keegi on veel viletsam kui nemad ise. Andri pladistas läbi vee kuni vana surnuaia kiviaiani. Seal maapind tõusis veidi. Laguneva kiriku sihvakas torn kõrgus üleval mäe otsas. Ta keeras vasakule. Möödus maju täis ehitatud tänavatest, kuni paistma hakkasid par-gipuud. Võimas klaaskuup peegeldas vana mõisahoonet raskepärast ja soliidset silueti, üldse kõike, mis seda ümbritses.

Ta pistis kaks sõrme suhu ja vilistas läbilõikavalt.

„E-e-m-a-a!”

„Kuidas me rääkisime?” küsis Elike lähenedes. „Sa ei vilista mind nagu mingi ... ma ei tea ... No tõesti, Andri. Mis siis nüüd on?” Seejärel märkas ta hõljukkaamerat poisi kohal. Ta kõverdas pahaks-panevalt suud ja pigistas huuled kitsaks triibuks kokku. „Tule.”

Ta emale meeldis neljakümnendate mood. Naeruväärselt pehme, väga naiselik ja hõljuv ning täielikus vastuolus tema iseloomuga. Sest iseloomult oli ema eelkõige järsk, konkreetne ja täpne. Nad suundusid trepist alla keldrikorrusele, kuni laboratooriumi ukseni.

„Mis juhtus?”

Andri armastas oma ema, aga sedasorti ülekuulamised johtusid mingisugusest vastikust sissekasvanud hirmust, mida ta tajus pea-aegu kõigi juures, keda ta tundis. „Ema,” ütles ta etteheitvalt.

„Räägi nüüd, niisama nad sulle kaamerat peale ei saatnud, midagi pidi juhtuma.”

„Ma leidsin ehituselt luukere. Skeleti. Tegelikult ... tegelikult leidsin veel ühe asja.”

Tal oli nüüd ka endal aega asjakest lähemalt silmitseda. Labakäekujuline. Umbes kaselehe suurune. Ühepikkused sõrmed, peopesa, mille keskel oli justkui päike, mööda sõrmi jooksvad tihedad kirjaread, ja kõige selle vahel väänlevad jooned, mis osaliselt olid ruumilised ja osaliselt lihtsalt jätsid ruumilise mulje. Andri nühkis eset vastu jakivarrukat ja selle tumedaks tõmbunud pind hakkas kõrgemates punktides läikima.

Elike pilutas silmi. Asjake pakkus talle huvi. Järgmised neli tundi ei jäänud Andril muud üle, kui ema tegevust jälgida. Lõpuks oli läbivalgustus tehtud. Ta ema oli ilmselgelt erutatud. Kui tavaliselt näis ta riietus ja käitumine olevat häirivas vastuolus, siis selles erutusseisundis näis kõik olevat tasakaalus. Ta põsed

õhetasid ja ta rääkis liiga kiiresti. „Viis sõrme, viis joont, viis erineva ülesandega kiipi ja ülesannet, erilaadsed energiapüüdjad ja -salvestajad, pluss ajateljega hologrammsalvesti ja -esitaja, metsik mälumaht, ma ei oska seda hinnata. Võibolla pole see isegi võimalik. Ma pole millegi nii võimsaga varem kokku puutunud. Mingisugused funktsioonid, mida meil veel isegi ei tunta. Ja see asi on ju ometi vana, väga vana. Ja vaata seda. Siin on see uinunud olekus. Näed? Pilt ei muutu oluliselt, seepärast pressitakse aeg kokku.”

Elike keris. Ühendus tekkis hetkel, kui ümberringi oli kõik pime. Ajateljele ilmus numbririda: 1902.09.12.23.11.21. Sekundi murdosa hiljem oli ajateljel: 1902.09.13.08.11.21. Läbi vitriinkapi lainetava ja paksu klaasi paistis veidi valgeks lubjatud lage. Midagi ei toimunud, ainult valgus ja varjud nihkusid kiirkorras üle tumeda puidu, üle hõbedase suhkrutoosi nikerdatud sanga ja üle soolatoosi läikivate kumeruste. Siis avas vaateväljast eemal keegi ukse ja sulges selle. Kerged sammud klõpsisid üle põrandale. Nihutati ilmselt tooli ning siis kajatas läbi ruumi heliredel ja hiljem mingi muusikapala. Kui helid lõppesid, pakiti pilt jälle kokku.

„See oli 1902. aastal mingis kapis?”

„Jah. Aga sa saad aru, mida ma uinunud oleku all mõtlen? Ökonoomne süsteem.”

Andri noogutas. Ta oli sama erutatud kui ta ema. „Ma tahan sellest kõike teada. Mis selle asja nimi on?”

„Ma ei tea veel täpselt, meie ajal kutsutaks seda ilmselt krüpkoks. Aga kui ainult eseme kujust lähtuda, siis ühe variandina on tegu amuletiga. Peab vaatama, mida infopank pakub.”

„Kuidas neil sai see olla? Ma mõtlen ... kuidas?”

Ema puudutas poja kätt. Liiga palju väljanäidatud hämmeldust,

selline emotsionaalsus ei tule elus kasuks. „Mul on sel nädalal palju tööd, aga me uurime seda edaspidi kindlasti.”

Kokkupakitud pildiread lõpetasid Elikese nupulevajutuse tagajärjel edasitormamise. Kujutis kustus. Nende ümber oli jälle keldrikorruse laboratoorium oma võltspuidust trendisisustusega. Ruumi temperatuur ja õhuniiskus reageerisid nende kehatemperatuurile ja hetkel oli see soojem kui tavaliselt. Tolmuvabad tumedad, kerge läikega pinnad mõjusid rahustavalt; ideaalne ühtlaselt jaotunud valgus jättis minimaalse varju. Häälkäsklusele alluvad katseseadmed alustasid kokkupakkimist. Elike ütles: „Vaata, kas luustiku kohta on midagi uut üles pandud. Või ei, ma vaatan ise.” Ta klõpsis kiirustades sileda pinnaga klahvistikul. „Uudis on juba neli ja pool tundi vana. Huvipuuduse tõttu pole seda sellest ajast saati uuendatud. Ma olen üldse ainus, kes seda on vaadanud. Siin on ainult nii palju, et luustik kuulub meeter viiskümmend üheksa sentimeetrit pikale naisele või tüdrukule. DNAd pole tehtud. Kirjutatud on, et eeldatav surmaaeg on sada viiskümmend kuus aastat tagasi. Kõik.”

„See oli siis aastal 1903?” küsis Andri.

„Jah.” Elike võttis asjakese uuesti pihku. „Ootame täpsemad andmed ära, loodetavasti nad ikka panevad need üles. Üks on selge: ese, mille sa leidsid, on ligikaudu tuhat nelisada aastat vana, samas on see tehnoloogiliselt isegi meist kümneid aastaid ees.”

„Pead sa seda üldse võimalikuks?”

„Kui ma seda siin meie ees ei näeks, siis ei peaks.”

„Kas ma võin sellega oma tuppa minna? Ma tahaksin uuesti hologrammesitaja käivitada. Näita mulle veelkord, kuidas sa ühendasid.”

Nad liikusid keldrikorrukselt esimese korruse tasandile. Koos nendega tõusid klaasseinte ette automaatselt katted. Hääbu

õhtuvalgus pääses veel majja, kuid ükski kaamera- ega inimsilm enam mitte.

Oma toas teostas Andri täiesti rutiinse nuhkseadmete kontrolli. Seekord oli õhk puhas. Umbes üheksakümne kaheksal juhul sajast polnud seal midagi, aga kahel juhul siiski oli, alles paar nädalat tagasi leidis ta toa aknalaule kinnitunud tillukese spioonlepatriinu.

Emal oli koostanud lühikese juhendi. Ta luges seda poolhääli:

Pöial – energialoenduri ja termoanduriga ühendatud kaitsefunktsioon, lühidalt kaitse.

Nimetissõrme poole suunduv joon – rünnakufunktsioon, mis toimib nagu energiapurse.

*Keskmise sõrme poole suunduv joon – suhtluskanal.
(Pole teada, kellega.)*

Sõrmusesõrme poole suunduv joon – käivitab midagi sellist nagu meie kamukit, kuid on täiuslikum. Muudab kasutaja täiesti nähtamatuks.

Väike sõrm – holoesitaja ja -salvestaja. Saab kasutada hololaternana, esitada eelnevalt toimunud sündmusi jne.

Nüüd ta alustas.

Hologrammesitaja näitas hämmastavalt selget, hea kvaliteedi ja teravusega pilti. Ta nägi kerides eest tahapoole kõike, alates ajast ema laboratooriumis, kuni hetkeni, kui amulett mullakihi alt nähtavale tuli. Mõnel hetkel oli salvestiava muidugi suletud, näiteks siis, kui ta seda peopesas varjas. Jutuajamine teabetalituse erirühma ohvitseriga toimus justkui pimeduses, aga hääled olid niisama selged, nagu oleks ohvitser sealsamas tema kõrval seisnud. Edasi vilksatasid mullavallid, sügav ja lai auk, kuhu oli kogunenud soppa ja mudavett.